
PIANOWO

PIANOWO

Wieś znana od 1511 r., należąca do proboszczów kościańskich. Folwark w Pianowie wzmiankowany już w 1511 r. W XVIII w. folwarki proboszczowskie dzierżawiła szlachta. Prawdopodobnie w 1779 r. dzierżawcami byli Komorowscy. W 1797 r. folwark plebański Pianowo przeszedł na własność państwa pruskiego. Wkrótce został sprzedany w ręce niemieckie. W 1819 r. właścicielem był Wilhelm Nitschke, od którego w 1856 r. kupił dobra Carl Berndt. Po nim w 1865 r. dziedziczył Friedrich Anton Berndt, który sprzedał majątek w 1879 r. Christianowi Müllerowi i jego żonie Henriecie. W 1872 r. kupił go Wilhelm Heinze, a w 1875 r. Bernard Lorenz wraz z żoną Marią z d. Lehmann, którzy w 1876 r. nabyli również pobliskie Nielęgowo, ale mieszkali w Pianowie. W 1919 r. dobra pianowskie odziedziczył dr Robert Lorenz.

W 1779 r. znajdował się w Pianowie "dwór ze wszystkim dobry, niedawno wystawiony". Obok "idąc od dwora po prawej ręce chlewy dla świni o trzech przegrodach, (...) w strychulec, gliną wylepione dobre". Dalej znajdowały się kurniki, sklep do piwa, studnia. Niedaleko wznosił się "mielcuszek pod dachem gontami podbitym niezłym, w sieni którego kociel żelazny piwny z kotlina dobrą". "Stajnia nowa, snopkami poszyta, podobnym sposobem w strychulec, ze wszystkim dobra". Obok znajdowała się "wozownia (...) na której sypanie (...) podle tego budynku stajnie fornalskie dwie z wołownią i rzezalniami dwie do sieczki żęcia pod jednym dachem (...) Przy stajniach chlewy dla bydła (...) podle wołownia, w której żłoby dobre z drakami do zakładania pastwy, rzezalnia do sieczki, wozownia z wrotami (...) na końcu stajnia". Obok usytuowane były trzy stodoły, a w podwórzu znajdował się gołębnik na dwóch słupach. W skład zabudowań folwarcznych wchodziła także owczarnia "niedawno wybudowana w strychulec i słupy, gliną wylepiona, ze wszystkim dobra i poszycie dobre, od dołu tylko trzema szorami guntami podbita". Za mielcuchem znajdował się ogród dworski, drugi zaś za dworem z warzywami i makiem, zaniedbany".

W 1881 r. powierzchnia dóbr wynosiła 163,4 ha, z czego 158,3 ha liczyły pola, 2,55 ha łąki, a 2,55 ha nieużytki. W 1888 r. powierzchnia dóbr wynosiła 135,6 ha, a w 1902 r. 214,7 ha, z czego 210,2 ha zajmowały pola, 2 ha łąki, 2,55 ha nieużytki. W 1913 r. na terenie gospodarstwa prowadzono hodowlę 59 koni, 116 krów i 166 świń.

ZAŁOŻENIE DWORSKIE położone jest w pd.-wsch. części wsi, pomiędzy linią kolejową Poznań-Wrocław od strony pd.-zach., a drogą przechodzącą przez wieś. Składa się z zespołu rezydencjonalnego i folwarcznego.

ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY zajmuje pd.-wsch. część założenia i składa się z dworu i niewielkiego parku dochodzącego nieomal do torów kolejowych.

DWÓR wzniesiony przypuszczalnie w 1 ćw. XIX w. jako niewielka siedziba parterowa, na sklepionych kolebkowo piwnicach, nakryta dachem dwuspadowym, o tynkowanych pięciosiowych elewacjach. Następnie w 4 ćw. XIX w. stary dwór rozbudowano o dwa boczne skrzydła, także podpiwniczone (kapa pruska), z których pn.-wsch. dwukondygnacyjne, z użytkowym poddaszem, nakryte dachem mansardowym pokrytym łupkiem, a drugie pd.-zach. parterowe, nakryte dachem płaskim. Obiekt ponownie rozbudowany na pocz. XX w., kiedy to dostawiono parterowe przybudówki. Wówczas też dobudowano od strony folwarku niewielki przedsiónek, a przed samym wejściem zamontowano niewielki żelazny ganek, wsparty na kutych żelaznych słupkach, ozdobiony ażurową kratą z secesyjnymi elementami zdobniczymi. W latach 80. XX w. miał miejsce kapitalny remont budynku, podczas którego nadbudowano część pd.-zach. i nakryto dachem mansardowym, upodabniając ją do drugiego pn.-wsch. skrzydła. Dodano także dach mansardowy z wystawkami nad przybudówką pn.-wsch. oraz zmieniono nieco dach nad częścią środkową, likwidując mocno wysunięte okapy. Zlikwidowano też drewnianą werandę poprzedzającą wejście od strony zachodniej. Budynek na planie wydłużonego prostokąta, głównie o dwuipółtraktowym układzie pomieszczeń. Elewacje tynkowane z zachowaną dekoracją architektoniczną. Cokół pokryty boniowaniem, wyżej gzyms cokołowy oraz gzymsy podokienne i kordonowe. Otwory okienne ujęte w profilowane opaski, częściowo elewacje ozdobione pilastrami.

PARK o pow. 0,86 ha, założony w końcu 1 poł. XIX w., przekształcony w XX w. W końcu XIX w. park na rzucie wydłużonego prostokąta rozciągającego się wzdłuż torów z sadem od strony pd.-zach. Obecnie park pomniejszony o teren dawnego sadu oraz od strony pd.-zach. Wówczas też główny wjazd do parku prowadził od strony pd.-wsch., obecnie od pd.-zach. Obecnie przed rezydencją podjazd wokół kolistego gazonu. Zieleń parkowa skupiona głównie na obrzeżach parku, na zachód od dworu zachowane okazałe dęby szypułkowe. Wśród drzewostanu dominuje robinia akacja, dąb i klon. Nie zachowało się stare ogrodzenie parku.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY położony na pn.-zach. od dworu i parku, składa się z podwórza gospodarczego i kolonii domów pracowników folwarcznych. W 1862 r. podwórze na rzucie nieregularnego czworoboku z dwoma budynkami w pierzei pn.-zach. i pd.-zach. oraz z dwoma (być może mieszkalnymi) położonymi dalej wzdłuż drogi. W końcu XIX w. podwórze już na rzucie regularnego prostokąta z zabudową w trzech pierzejach, czwartą otwartą na park. Obecnie częściowo zachowana kolonia domów pracowników folwarcznych, natomiast podwórze o tym samym kształcie, poszerzone nieco w kierunku pn.-wsch., gdzie nowe budynki gospodarcze. W zachodniej części podwórza nieduży staw otoczony drzewami. Zachowany dawny wjazd od strony pn.-zach. i od pd.-wsch. Dawna zabudowa folwarku przemieszana ze współczesną. W pierzei pn.-zach. między powojennymi obiektami wznosi się stajnia (I). W pierzei pn.-wsch. starego podwórza zachowany dawny budynek inwentarski (chlew lub obora) z 4 ćw. XIX w. częściowo przebudowana. W pierzei pd.-wsch. stajnia (II) połączona z wozownią z pocz. XX w., murowana, otynkowana, przebudowana z zachowanym częściowo detalem, z charakterystyczną dwukondygnacyjną wieżyczką od strony pd.-wsch.

W pierzei pd.-zach. najlepiej zachowany ciąg dawnych budynków pochodzących przypuszczalnie z 4 ćw. XIX w. składający się z niewielkiej stodoły od pd., dalej niedużego magazynu, oraz dawnej obory. Pośrodku podwórza wznosi się rządcówka. Po pd.-zach. stronie podwórza na miejscu starych obiektów wznosi się blok mieszkalny i dawny budynek gospodarczy.

RZĄDCÓWKA wzniesiona na początku XX w., rozbudowana o część pn.-wsch. Budynek murowany z cegły, częściowo podpiwniczony, parterowy, z użytkowym poddaszem, z wywyższoną częścią środkową, nakryty dachem dwuspadowym o dość mocno wysuniętych okapach, pokrytym papą. Obiekt pierwotnie na planie zbliżonym do litery "T", do której później dostawiono drugie skrzydło. Pierwotnie

---

główne wejście prowadziło od strony pd.-zach. Elewacje tynkowane z zachowanym detalem w postaci narożnych pilastrów, architektonicznych obramień okien parteru w formie aedikuli w elewacji pd.-wsch. oraz profilowanych opasek wokół innych otworów. Elewacje wieńczy prosty gładki fryz podokapowy.

STAJNIA zbudowana prawdopodobnie w 4 ćwierci XIX w., murowana z cegły, parterowa, z magazynowym poddaszem, nakryta niskim dachem dwuspadowym pokrytym papą. Wzniesiona na planie prostokąta z wnętrzem podzielonym na trzy pomieszczenia. Główne, największe, przykryte stropem odcinkowym na podciągach metalowych wspartych na żeliwnych kolumnach. W narożu pn.-wsch. klatka schodowa, natomiast w części pn.-zach. pomieszczenie pomocnicze. Elewacje tynkowane z ceglany detalem w postaci niskiego cokołu, lizen wprowadzających podział na jednoosiowe przęsła, gzymsu kordonowego, fryzu ząbkowego i pasa podokapowego. W szczytach ściany zamknięte fryzem schodkowym, zaś w narożach były niegdyś kamienne obeliski, z których zachowały się tylko dwa. Nad wejściem do stajni pośrodku elewacji pd.-wsch. ceramiczna głowa konia.

OBORA wzniesiona w 4 ćw. XIX w. murowana z cegły, parterowa, z magazynowym poddaszem, nakryta dachem dwuspadowym pokrytym papą. W przyziemiu strop Kleina o podciągach wspartych na żeliwnych kolumnach, wyżej więźba dachowa drewniana krokwiowo-płatwiowa. Budynek na planie prostokąta z wnętrzem podzielonym na trzy pomieszczenia. Elewacje tynkowane z ceglany detalem w postaci obramień odcinkowo zamkniętych otworów, gzymsu kordonowego i wieńczącego. Obecnie częściowo elewacje zniekształcone poprzez powiększone wtórnie otwory wejściowe. Od strony pd.-zach. do obory przylega budynek pomocniczy mieszczący niegdyś, być może, mieszkanie oborowego, obecnie magazynu, o identycznej wysokości i opracowaniu elewacji, jak budynek obory.

KOLONIA DOMÓW PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH położona jest na pn.-zach. od podwórza po drugiej stronie drogi do Starych Oborzysk i tworzą ją obecnie dwa budynki (nr 1 i 2).

DOM NR 1 pochodzi z pocz. XX w., przeznaczony dla trzech rodzin, murowany z cegły, parterowy, z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym dachówką karpiówką. Otwory zamknięte odcinkowo. Elewacje tynkowane z zachowanym detalem w postaci niskiego cokołu, prostych opasek okiennych i gzymsu wieńczącego.

DOM NR 2 pochodzi z 4 ćw. XIX w., przeznaczony dla czterech rodzin, murowany z cegły, parterowy, z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym dachówką ceramiczną karpiówką. Otwory zamknięte odcinkowo. Elewacje tynkowane z ceglany detalem w postaci obramień okiennych i drzwiowych z uszakami w narożach oraz z tynkowanym profilowanym gzymsem wieńczącym. W szczytach okna zamknięte półkoliście także w obramieniach, obecnie częściowo przekształcone.

Źródło:

Redakcja naukowa serii prof. dr hab. Jan Skorutowicz "Dawne budownictwa folwarczne"

Jolanta Goszczyńska, Majątki Wielkopolskie, Tom V, Powiat Kościański, Wydawnictwo Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno Spożywczego w Szreniawie 1998r., wyd. cyt., s. 169-171

Gmina Kościan

Tu warto mieszkać, pracować i działać...

2014-04-23

Data zamieszczenia dokumentu w serwisie internetowym

963

Nr
dokumentu